

Yttrande över betänkandet En översyn av regleringen om frihetsberövande påföljder för unga

Sammanfattning

Tingsrätten, som har granskat betänkandet utifrån de aspekter som domstolen har att beakta, lämnar följande synpunkter och kommentarer.

Tingsrätten instämmer i bedömningen att fängelse bör väljas som påföljd för unga som döms till frihetsberövande påföljd samt att Kriminalvården är den myndighet som är bäst lämpad att ansvara för verkställigheten. Tingsrätten avstyrker utredningens förslag om att vissa unga ska kunna verkställa straffet vid ett särskilt ungdomshem. Samtliga unga ska enligt tingsrättens mening verkställa påföljden vid anstalt inom Kriminalvårdens försorg. I fråga om författningsförslagen vars överväganden framgår av kapitel 15 anser tingsrätten att förslagen framstår som väl övervägda och motiverade. Tingsrätten ställer sig i huvudsak positiv till förslagen men framför vissa synpunkter och kommentarer.

Förslaget om fängelse som frihetsberövande påföljd för unga

Utredningen har redogjort för de överväganden som gjorts i frågan om fängelse eller sluten ungdomsvård ska väljas som frihetsberövande påföljd för unga. Det är angeläget att barn som begår brott och får en frihetsberövande påföljd kan erbjudas utbildning, sysselsättning och behandling av hög kvalitet samt få stöd vid övergången mellan institution och frihet för att förhindra återfall och främja deras återanpassning till samhället. Det är också av vikt att verkställigheten av straffet kan genomföras på ett säkert sätt och i en anpassad och trygg miljö för såväl intagna som personal. Det är vidare av intresse att unga hålls avskilda från vuxna och att åldersstrukturen vid den verkställande myndigheten inte blir för vid. Det är mot denna bakgrund som utredningen föreslår att påföljden sluten ungdomsvård ska avskaffas och ersättas av fängelsestraff som verkställs av Kriminalvården. Tingsrätten delar de överväganden som gjorts och vill särskilt betona vikten av en ordning med villkorlig frigivning som kan avhålla de unga från återfall i brott och ge dem stöd och möjlighet till att integreras i samhället efter avtjänat straff. Tingsrätten tillstyrker förslaget om att fängelse ska väljas som påföljd för unga och att Kriminalvården ska vara den myndighet som ansvarar för verkställigheten.

Den reform som föreslås medför stora kostnader och att en ny omfattande uppgift läggs på Kriminalvården under en period då Kriminalvården redan har svårigheter att klara de ökade krav som ställs på den till följd av överbelagda anstalter och häkten. Tingsrätten vill därför understryka vikten av att Kriminalvården ges tillräckligt med tid och resurser för att kunna realisera reformen och upprätthålla de höga krav som ställs på verksamheten med avseende på verkställigheten för ungdomar.

Förslaget om verkställighet vid särskilt ungdomshem

Tingsrätten delar i och för sig utredningens bedömning om att det kan finnas skäl för att i vissa situationer anpassa verkställigheten av straffet utefter den enskildes personliga förhållanden. Tingsrätten anser dock att de omständigheter som enligt författningskommentaren ska kunna påverka bedömningen framstår som förhållandevis svåra att tillämpa. Det finns en risk att den bedömning som ska göras i domstol blir komplex och att processen i stor del kan komma att handla om frågan kring huruvida ungdomen omfattas av särregleringen eller inte. Förslaget skulle innebära större konsekvenser för de allmänna domstolarnas verksamhet än i form av utbildningsinsatser samt it- och metodstöd som anges i utredningen. För det fall förslaget genomförs krävs det ett tydligt klagörande kring vilka ungdomar som kan komma att omfattas och hur restriktiv bedömningen ska vara.

Förslaget med möjlighet att välja verkställighet vid ett särskilt ungdomshem istället för fängelse skulle innebära att inte bara personer som vårdas med stöd av LVU utan även dömda ungdomar skulle vistas i de särskilda ungdomshemmen vilket huvudförslaget syftar till att undvika. Tingsrätten vill även poängtera att förslaget skulle innebära att åldersstrukturen vid de särskilda ungdomshemmen skulle tendera att bli alltför vid som en följd av att de tilltänkta ungdomarna kan komma att bli vuxna under verkställigheten. Vidare konstaterar tingsrätten att det även finns personer över 18 år med liknande problematik där straffet behöver anpassas. Kriminalvården har därmed en ordning som är uppbyggd för att kunna tillgodose olika individers behov vid verkställighet.

Sammantaget kan förslaget innebära att kraven på ett enhetligt och förutsebart system blir lidande. Tingsrätten anser med hänsyn till detta och vad som framförts ovan att det framstår som mer lämpligt med en ordning där alla ungdomar som döms till fängelse verkställer straffet inom Kriminalvården. Tingsrätten avstyrker därför förslaget om att vissa ungdomar ska kunna verkställa straffet vid ett särskilt ungdomshem.

Synpunkter på författningsförslagen

Tingsrätten har inte någon erinran mot författningsförslagen i dess helhet vars överväganden framgår av kapitel 15. Tingsrätten har dock följande synpunkter.

Tingsrätten noterar att det i betänkandet saknas överväganden i fråga om vilka förändringar som kan bli aktuella i brottsbalkens 34 kapitel med anledning av reformen. I kommittédirektiven anges att "förslagets förhållande till bestämmelserna i brottsbalken om ny påföljdsbestämning efter tidigare dom bör uppmärksammas". Tingsrätten noterar vidare att det saknas uttryckligt lagstöd för att en dömd som fyllt 18 år kan verkställa sitt straff enligt fängeslagen för unga (jämför 1 kap. 1 §, 2 kap. 1 §) och att fler än en koordinator kan utses för den unge (se 1 kap. 2 §). Vidare anges i författningskommentaren till 5 kap. 4 § att uttryckssättet "i särskilda fall" har använts vilket inte framgår av lagtextens ordalydelse.

I handläggningen av ärendet har lagmannen Eva-Lena Norgren, chefsrådmannen Tore Gissin och rådmannen Marianne Forsberg deltagit. Föredragande har varit tingsfiskalen Åsa Larsson.

Eva-Lena Norgren

Åsa Larsson